

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК МАҲСУЛОТЛАРИНИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ВА ЭКСПОРТ САЛОҲИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ХУСУСИЯТЛАРИ

Эргашев Фиёс Бахром ўғли

ТДИУ, PhD докторант

Ўзбекистонда қишлоқ хўжалиги соҳасининг ҳозирги ривожланиш ҳолати, тармоқ инвестицион жозибадорлигининг нисбатан пастлиги, капиталнинг секин айланиши, қишлоқ хўжалигида тадбиркорлик билан шуғулланишнинг ўта таваккалчиликка мойиллиги ҳукумат томонидан аграр сиёсатни олиб боришда ҳар томонлама пухта ўйланган ва тизимли ёндошувни талаб этади. Бундай сиёсат юритиш аграр соҳасида бозорнинг салбий таъсирларини юмшатиш, тармоқнинг рақобатбардошлигини ошириш, узоқ муддатли иқтисодий суръатларини ва мамлакатнинг озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш ва соҳанинг экспорт салоҳиятини ошириш имконини беради. Ўзбекистон экспорт салоҳиятида қишлоқ хўжалигининг, айниқса, мева-сабзавот ва узум маҳсулотларининг аҳамияти жуда юқори. Охириги пайтларда бу маҳсулотларни етиштириш, қайта ишлаш ва экспорт қилиш бўйича ҳукумат томонидан бир қанча қарорлар қабул қилинди ва имтиёзлар яратилди. Республика минтақаларида қишлоқ хўжалик маҳсулотларини ишлаб чиқариш ва экспорт салоҳиятини ривожлантириш борасида қабул қилинган -Озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кенгайтириш ва ички бозорни тўлдиришга доир қўшимча чора тадбирлар тўғрисидаги қарорига мувофиқ минтақаларда 2019-2023 йиллар давомида чорвачилик, паррандачилик, асаларичилик, мева-сабзавот ва картошка етиштиришни ўртача 30% га кўпайтириш мўлжалланмоқда. Қишлоқ хўжалигида иқтисодий ислохотларни янада чуқурлаштириш, экин майдонлари таркибини мақбуллаштириш, қишлоқ хўжалиги экинлари етиштиришга янги илғор инновацион агротехнологияларни жорий этиш ҳисобидан бебаҳо ер ва сув ресурсларидан самарали ва оқилона фойдаланишни таъминлаш, шунингдек фермер

хўжаликларининг иқтисодий самарадорлиги ҳамда молиявий барқарорлигини ошириш, тармоқнинг экспорт имкониятларини кенгайтиради. Ўзбекистонда етиштириладиган, ноёб истеъмолбоп хусусиятларга эга сабзавот, мева, узум ва полиз маҳсулотлари билан хорижий ҳамкорларни кенг кўламда таништириш, замонавий бозор механизмлари воситасида мева-сабзавот маҳсулотлари етиштирувчилар, қайта ишловчилар ва етказиб берувчилар ўртасида узоқ муддатли барқарор кооперацион алоқалар ўрнатиш ва шунинг асосида янги ва қайта ишланган мева-сабзавот маҳсулотларининг ҳажмини ошириш ҳамда экспортга етказиб бериладиган турларини кенгайтириш, янги бозорларни ўзлаштириш ҳозирги куннинг асосий мақсади ҳисобланади. Мамлакат экспорт салоҳиятининг юксалишида қишлоқ хўжалиги муҳим аҳамиятга эга. Аграр сектор экспорт салоҳияти – қулай табиий-иқлим шароити, меҳнат ресурсларининг етарлилиги, нисбатан ривожланган инфратузилманинг мавжудлиги, асосий ишлаб чиқариш фондлари билан таъминланганлик даражаси билан изоҳланади. Мева-сабзавот маҳсулотлари Ўзбекистон қишлоқ хўжалигининг асосий экспорт маҳсулотларидан ҳисобланади. Ҳар йили Ўзбекистон заминида етиштирилган мева-сабзавот маҳсулотлари хориж бозорларида сотилади. Хўл ва қайта ишланган мева-сабзавот маҳсулотлари анъанавий истеъмол бозорларининг қайта тикланиши ва кенгайиши Ўзбекистоннинг экспорт салоҳиятини ошишида асосий омиллардан ҳисобланади. МДҲ мамлакатлари ичида хўл ва қайта ишланган мева-сабзавот маҳсулотларининг асосий ишлаб чиқарувчиси бўлган Ўзбекистонда мазкур соҳада улкан, етарли даражада фойдаланилмаётган салоҳият мавжуд. Ўзбекистон Республикаси минтақаларда қишлоқ хўжалик маҳсулотларини ишлаб чиқариш ва экспорт салоҳиятини ривожлантириш, ташқи савдо борасидаги давлат сиёсати қатор мақсадларни кўзлайди. Экспортнинг барқарор ўсишига кўмаклашиш ва унинг номенклатурасини кенгайтириш, хорижга рақобатбардош товарлар ва хизматлар етказиб бериш самарадорлигини ошириш, шунингдек, миллий иқтисодиётнинг хавфсизлигини таъминлаш асосий мақсадлардан ҳисобланади. Ўзбекистон

Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли Фармони билан тасдиқданган “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида қишлоқ хўжалигини модернизация қилиш ва жадал ривожлантириш бўйича қуйидаги вазифаларга асосий эътибор қаратилган.

Қишлоқ хўжалигини модернизациялаш ва жадал ривожлантиришнинг устувор йўналишлари:

- Таркибий ўзгаришларни чуқурлаштириш орқали қишлоқ хўжалигини изчил ривожлантириш, мамлакатимиз озиқ-овқат хавфсизлигини янада мустаҳкамлаш ва экспорт салоҳиятини юксалтириш;

- Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини чуқур қайта ишлаш асосида озиқ-овқат ва қадоклаш маҳсулотларини ишлаб чиқарадиган замонавий қайта ишлаш корхоналарини қуриш, мавжудларини реконструкция ва модернизация қилиш;

- Пахта ва бошоқли дон экин майдонларини қисқартириш эвазига картошка, сабзавот, полиз, озуқа ва мойли экинлар, янги интенсив боғлар ва узумзорлар майдонини кенгайтириш ва оптималлаштириш;

- Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқариш, қайта ишлаш, тайёрлаш, сотиш, қурилиш ишлари ва хизматлар кўрсатиш билан шуғулланувчи кўп тармоқли фермер хўжаликларини ривожлантириш;

- Суғориладиган ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш, мелиорация ва ирригация объектларини ривожлантириш, тармоққа интенсив, сув ва ресурсларни тежайдиган замонавий агротехнологияларни жорий этиш, унумдорлиги юқори техникалардан фойдаланиш;

- Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини сақлаш, ташиш, сотиш, агрокимё, молиявий ва бошқа замонавий бозор хизматлари кўрсатиш инфратузилмаларини ривожлантириш;

• Қишлоқ хўжалиги экинларининг касаллик ва зараркунандаларга чидамли, маҳаллий ер-иқлим ва экологик шароитларга мос янги селекция навларини ва юқори маҳсулдорликка эга ҳайвонот зотларини яратиш ҳамда жорий этиш бўйича илмий-тадқиқот ишларини кенгайтириш.

Хулоса қилиб айтганда, қишлоқ хўжалигини жадал ривожлантириш ва модернизациялаш бўйича “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида белгиланган чора-тадбирлар аграр тармоқни барқарор суръатлар билан ривожлантириш, мамлакат озиқ-овқат хавфсизлигини мустаҳкамлашда кўп тармоқли фермер хўжаликлари томонидан халқимизни арзон, сифатли, экологик тоза мева-сабзавот маҳсулотлари билан янада тўлиқ таъминлаш, экспорт салоҳиятини юксалтириш, етиштирилган маҳсулотларни чуқур қайта ишлаш орқали кўшилган қиймат яратиш бўйича мамлакатимизда катта имкониятлар мавжуд бўлиб, амалга оширилаётган кенг кўламли мақсадли тадбирлар ана шу салоҳиятдан янада самарали фойдаланиш имконини беради ҳамда халқимиз турмуш сифати ва моддий фаровонлигини оширишга хизмат қилади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ваҳобов А. Ўзбекистоннинг ЖСТга аъзо бўлиши: озиқ-овқат саноати ҳамда қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш соҳасида тўсқинликлар ва имкониятлар. // Ўзбекистон иқтисодиёти. –2016. -№1. 104-116;

2. Абатуrow В. Продовольственная опасность. //Экономическое обозрение. Ташкент, 2017. №8. с.50-54. 3. Муҳитдинова У.С. Методология и методика оценки эффективности функционирования рынка плодоовощной и виноградной продукции. // Экономика и финансы. Москва. 2018 - №11 (150) ноябрь. с. 68-69.

3. Ш. Мирзиёев. “Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик-хар бир раҳбар фаолиятини кундалик қондаси бўлиши керак” Т.: Ўзбекистон,2017.

4. Экспорт фаолияти бўйича қўлланма. Экономическое обозрение. Тошкент 2014.
5. Назарова Г.Г., Хайдаров Н.Х. Халқаро иқтисодий муносабатлар. – Т.: ТДИУ, 2005.-273 б.
6. Барсукова С. В. Международный маркетинг: проблемы и перспективы развития // [Вестник Финансового университета](#), 1999, №3
7. Шибает М. А., Забудьков В. А. Глобализация мировой экономики как предпосылка развития международного маркетинга // [Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований](#). 2015, № 5-1.
8. www.gov.uz
9. www.press-service.uz
10. www.fao.org